

Popiersie Aleksandra Kamińskiego

Łazienki Królewskie - w pobliżu Świątyni Sybilli.

Aleksander Kamiński urodził się 28 stycznia 1903 r. w Warszawie. Dwa lata później wyjechał z rodzicami do Kijowa. W 1915 r. zrezygnował z nauki i podjął się pracy gońca, by pomóc matce po śmierci ojca. Na Ukrainie spędził dzieciństwo i wczesną młodość. W 1918 r. wstąpił do 1. Męskiej Drużyny Skautowej im. Tadeusza Kościuszki w Humaniu. Nadrobił materiał szkolny klas V i VI i z sukcesem zdał wszystkie egzaminy. Powrócił do Polski, do Warszawy w 1921 r. Tu zdał maturę i rozpoczął studia na wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Warszawskiego. Po ich ukończeniu pracował jako nauczyciel historii. Pełnił również funkcję komendanta Hufca Pruszkowskiego i Mazowieckiej Chorągwi Harcerzy oraz publikował swoje felietony w czasopiśmie, takich jak: "Iskry", "Płomyk" i "Małe piśmko".

Okres wojny

W konspiracji od października 1939, członek ścisłej Głównej Kwatery („Pasieka”) Szarych Szeregów. Od tegoż miesiąca czynny także w SZP. Inicjator, organizator i następnie redaktor naczelny „Biuletynu Informacyjnego” (wydawanego

od 5 listopada 1939 tygodniowego organu Okręgu Warszawa-Miasto SZP-ZWZ-AK, a od wiosny 1941 centralnego organu prasowego Komendy Głównej AK, najważniejszego pisma konspiracyjnego w okupowanej Polsce – nakład do 47 tys. egz.). Używał tu pseudonimu „Kaźmierczak”, a od listopada 1942 „Hubert”, a także „Fabrykant”, „Kamyk”. Był także autorem większości artykułów wstępnych w „Biuletynie Informacyjnym”.

Jednocześnie od kwietnia 1941 po kpt. Zygmuncie Hemplu szef BiP Komendy Okręgu Warszawa-Miasto ZWZ – Okręg Warszawa AK pod pseudonimem „Faktor”, a od listopada 1942 – „Fabrykant”. Utworzył tu m.in. komórkę „Sztuka”, zajmującą się w środowisku artystycznym inicjowaniem dzieł, rozprawdzanych lub wystawianych już w czasie okupacji (teatr kukielkowy, karykatury, piosenki). Zorganizował i następnie nadzorował prace Komisji Propagandy (KOPR), firmującej od wiosny 1942 całość produkcji wydawniczej BiP Komendy Okręgu Warszawa AK. Szefem BiP Komendy Okręgu Warszawa AK pozostawał do czerwca 1944.

Od 1941 do wybuchu powstania warszawskiego pod pseudonimem „Hubert” był referentem kontrwywiadu Oddziału II Komendy Głównej ZWZ-AK.

Twórca koncepcji, założyciel i od grudnia 1940 pod pseudonimem „Dąbrowski” komendant główny Organizacji Małego Sabotażu „Wawer”.

Działalność organizacji Wawer opisał w "Kamieniach na szaniec", jest to powieść, która po raz pierwszy drukiem ukazała się w 1943 r. Przedstawia opartą na faktach historię członków grupy Szare Szeregi. Opowieścią tą Kamiński chciał upamiętnić warszawskich harcerzy i oddać im hołd oraz propagować ideały braterstwa.

Drugim po "Kamieniach na szaniec" bestsellerem pisarza w kategorii literatury okupacyjnej była "Wielka gra", w której zawarł również przepis na skuteczne prowadzenie walki podziemnej, przez co jej publikacja została wstrzymana.

Angażował się również w prace Wojskowego Pogotowia Harcerzy oraz prowadził Komitet Samopomocy Społecznej dla uchodźców i pogorzelców. We wrześniu 1939 r. podczas tajnego spotkania członków Naczelnej Rady Harcerskiej Kamiński przedstawił projekt organizacji męskiego harcerstwa podziemnego, w wyniku czego Związek Harcerstwa Polskiego przemianowano na Szare Szeregi. Po upadku powstania warszawskiego otrzymał nominację na podporucznika rezerwy Wojska Polskiego i od tego czasu nie brał już udziału w działalności państwa podziemnego.

Okres po wojnie

Po wojnie Kamiński powołany został w skład Tymczasowej Naczelnej Rady Harcerskiej. Został również wiceprzewodniczącym Związku Harcerstwa Polskiego. W 1947 r. pozbawiono go tej funkcji, a w 1949 r. usunięto z ZHP z przyczyn ideologicznych. Fakt podporządkowania Związku Harcerstwa Polskiego strukturom PZPR miał duży wpływ na decyzję Kamińskiego o skupieniu się na pracy naukowej. Wykładał na Uniwersytecie Łódzkim w katedrze pedagogiki ogólnej, a następnie w katedrze historii doktryn pedagogicznych. W 1962 r. został kierownikiem Katedry Pedagogiki Społecznej. W międzyczasie zdobywał kolejne tytuły naukowe: doktora filozofii (1947) i habilitację na podstawie pracy "Prehistoria polskich związków młodzieży" (1959). W 1969 r. mianowany został profesorem nadzwyczajnym.

Pod koniec życia Kamiński przeprowadził się do Warszawy, gdzie zmarł 15 marca 1978 r. Pochowany został na Powązkach Wojskowych w Warszawie, w kwaterze Szarych Szeregów - tam, gdzie spoczęli również bohaterowie "Kamieni na szaniec": Zośka, Alek i Rudy.

Kamiński uznawany był za jednego z najbardziej zasłużonych nauczycieli akademickich. W dowód uznania uhonorowany został Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Wyrazem podziękowania za pomoc, jakiej Kamiński udzielił w czasie okupacji członkom organizacji harcerzy żydowskich i żydowskiego ruchu oporu było przyznanie mu w 1991 r. przez Instytut Jad Waszem tytułu Sprawiedliwego Wśród Narodów Świata.

Pomoc Żydom

Kamiński mocno angażował się w sprawy dotyczące ludności żydowskiej. Przed wojną silne więzy łączyły go z działaczami żydowskiej organizacji Haszomer Hacair, z którymi stykał się jako kierownik wydziału drużyn mniejszościowych w Komendzie Głównej ZHP. W latach trzydziestych przewodniczył KG Związku Żydowskich Drużyn Harcerskich i Gromad Zuchowych.

Po powstaniu getta w Warszawie regularnie informowany był przez swoich żydowskich przyjaciół o tragicznej sytuacji Żydów, a pozyskane informacje zamieszczał na łamach „Biuletynu Informacyjnego”.

Z inicjatywy Aleksandra Kamińskiego już na początku sierpnia roku 1942, gdy z Umschlagplatzu odjeżdżały pierwsze transporty do Treblinki, powstał wstrząsający dziennik – reportaż „Likwidacja getta warszawskiego” pióra młodego historyka współpracującego z „Biuletynem” Antoniego Szymanowskiego. Był to na gorąco

spisywany dziennik nazwany we wstępie „bezsronnym zeznaniem naocznego świadka”, wielkie oskarżenie: *Świat milczy. Świat wie, co się tu dzieje – i milczy. (...) Tymczasem głos protestu odzywa się nie ze swobody, lecz stamtąd, gdzie przemawiać najtrudniej, z dna niewoli. Wszystkie polskie organizacje zjednoczyły się w potępieniu niemieckiego barbarzyńcy.* Aleksander Kamiński wydrukował natychmiast ten reportaż i w Warszawie rozkolportowali go błyskawicznie harcerze Szarych Szeregów i działacze Rady Pomocy Żydom.

Jesienią roku 1942 pisał w „Biuletynie informacyjnym”: *Niesamowity w swej potworności mord, popełniony tego lata na niemal półmilionowej rzeczy polskich Żydów, to zbrodnia, która otworzyła nam oczy na to, do czego mogą być naprawdę zdolni Niemcy.*

Był w stałym kontakcie z Jerzym Grasbergiem – harcmistrzem ZHP, łącznikiem Szarych Szeregów i korespondentem „Biuletynu” z getta warszawskiego. W marcu 1943 r. pomógł mu wydostać się z getta, wraz z żoną.

Wiedzy na temat położenia ludności żydowskiej dostarczali mu mieszkańcy innych gett i zbiedzy z transportów wysyłanych do obozów. W tej pracy pomagała mu Irena Adamowicz, która potajemnie wchodziła do gett w Białymstoku, Wilnie czy Kownie.

Kamiński pośredniczył w nawiązaniu kontaktu z Żydowską Organizacją Bojową. Utrzymywał bliskie kontakty również z Icchakiem Cukiermanem – łącznikiem ŻOB z AK..

Zorganizował stałe kontakty pomiędzy mieszkającymi po polskiej stronie przedstawicielami Żydowskiej Organizacji Bojowej, a dowództwem AK.

Dostarczał Żydom „aryjskie” dokumenty.

Kamiński wielokrotnie krytykował Polskie Państwo Podziemne za zbyt zachowawczy stosunek do akcji pomocy Żydom.

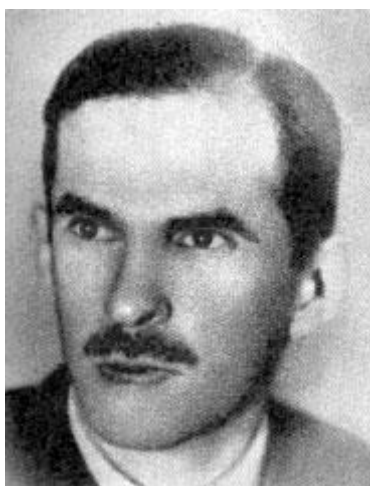
Po upadku powstania w getcie warszawskim zaangażował się w pomoc na rzecz działaczy żydowskiego podziemia. Pomógł m.in. Lubie Gewisser ukryć się po „aryjskiej stronie”, znalazł jej mieszkanie i zapewnił dokumenty. Dzięki jego pomocy przeżyła wojnę.

Za swoją sympatię i działalność na rzecz ludności żydowskiej znalazł się na liście osób z kręgu „Żegoty” posądzonych o sprzyjanie komunistom, przygotowanej w kwietniu 1944 r. przez NSZ. Kamiński jest tam określony jako „żydofil”.

Odnaczenia

- Krzyż Komandorski [Orderu Odrodzenia Polski](#) (21 lutego 2008, pośmiertnie)
- Krzyż Kawalerski [Orderu Odrodzenia Polski](#)
- [Krzyż Walecznych](#)
- Złoty [Krzyż Zasługi z Mieczami](#) (25 lipca 1944)
- [Krzyż „Za Zasługi dla ZHP”](#) (1992, pośmiertnie)
- [Medal „Sprawiedliwy Wśród Narodów Świata”](#) (1991, pośmiertnie)

Zdjęcia

Grób Aleksandra Kamińskiego na [Cmentarzu Wojskowym na Powązkach](#)

Piśmiennictwo

1. <https://www.lazienki-krolewskie.pl/pl/historia/postacie-historyczne/aleksander-kaminski>
2. <https://sprawiedliwi.org.pl/pl/historie-pomocy/historia-aleksandra-kaminskiego>
3. <https://dzieje.pl/aktualnosci/barbara-wachowicz-o-krytyce-kamieni-na-szaniec>
4. <http://deby.swidnica.zhp.pl/?artykul=687>
5. https://pl.wikipedia.org/wiki/Aleksander_Kami%C5%84ski
6. https://pl.wikipedia.org/wiki/Polscy_Sprawiedliwi_w%C5%9Br%C3%B3d_Narod%C3%B3w_%C5%9Awiata